

DOKUMENTATION

PÅ FLUGT

ANDEN DEL

Af Anette Eklund Hansen og Dorte Ellesøe Hansen

Strømme af mennesker på flugt fra krige, konflikter og forfølgelser i deres hjemlande er ikke noget nyt fænomen. Det har foregået i århundreder – også med Danmark som mål. Vi vil på de følgende sider i tekst og billeder sætte fokus på nogle eksempler fra det 20.- og 21.århundrede, hvor danskere på forskellig måde – ofte hjælpsomt og solidarisk har støttet mennesker i nød.

Tyske krigsflygtninge 1945-49

I slutningen af 2.verdenskrig modtog Danmark det største antal flygtninge nogensinde. Fra februar 1945 til befrielsen 5.maj ankom i alt 244.493 flygtninge, 49 % kvinder, 38 % børn og 13 % ældre mænd. Den enorme flygtningestrøm var sat i bevægelse af Den røde hærs fremmarch på østfronten, som tvang 2½ mill. østtyskere på flugt. Efter en befaling udstedt af Hitler d.4.2. blev en ¼ mill. af disse flygtninge sejlet med skib til Danmark. Flygtningene blev spredt ud over landet på ca. 1000 opholdssteder. De blev indkvarteret på skoler, idrætshaller, hoteller og forsamlingshuse, oftest under meget dårlige hygiejniske forhold, med begrænsede maddrationer og stort set uden adgang til lægehjælp. Ved befrielsen opholdt der sig ca. 90.000 flygtninge alene i København. Efter befrielsen samledes de i baraklejre, som Oksbøllejren i Sønderjylland eller den dertil oprettede lejr på Kløvermarksvej på Amager. Her boede omkring 18.000 flygtninge, flest kvinder og børn. Lejren var omkranset af hegn, og det krævede tilladelse at forlade lejren. Det var forbudt danskerne at tage kontakt til flygtningene. Dødeligheden blandt flygtningene var meget stor. I 1945 døde 13.493 flygtninge,

heraf 7.746 børn. I alt døde ca. 17.200 tyske flygtninge frem til 1949. Særligt spædbørn og de små børn var udsat. Dødsårsagerne var under – og fejlerenæring, tyfus pga. forurennet vand, mave- tarminfektioner og børnesygdomme – sygdomme som ikke burde have ført til så mange dødsfald, hvis de var blevet behandlet. Men mange danske læger var med 5 års besættelse, som baggrund uvillige til at behandle de tyske flygtninge med mindre, der var fare for smitterisiko for den danske befolkning. En holdning der støttedes af den brede befolkning og modstandsbevægelsen, der ikke skelnede mellem nazister og små tyske børn, som det utryktes i modstandsbevægelsens blad *Frit Danmark* i april 1945: “ Det bør fra den enkelte danske borger til statens højeste myndigheder være en hovedregel, at enhver form for hjælp til de tyske flygtninge og de sårede tyske soldater kun ydes under direkte tvang og aldrig ved frivillig medvirken.” I november 1946 blev de første flygtninge sendt hjem til Tyskland og de sidste forlod Danmark i 1949.

Ungarske flygtninge i 1950'erne

Siden 2. verdenskrigs afslutning havde Ungarn været en folkerepublik efter sovjetisk mønster, men forholdet til Sovjetunionen forværredes år for år. En folkelig opstand i oktober 1956 endte i blodige kampe, da sovjetiske tanks første gang rullede ind i Budapest. Oprøret bredte sig til hele landet, og da premierministeren i november trak Ungarn ud af Warszawapagten, tillod andre politiske partier end kommunistiske og bad FN om at anerkende landets neutralitet blev revolutionen atter slået ned af sovjetiske invasionsstyrker. Over den åbne grænse flygtede 200.000 til Østrig, hvorfra flygtningene blev fordelt mellem de europæiske lande og 1000 bragt til Danmark. Senere kom yderligere 400 hertil på særlige ordninger. En del ungare rejste videre, men omkring 800 slog sig ned. Den nyoprettede Dansk Flygtningehjælp varetog arbejdet, og danskerne tog godt imod de ungarske flygtninge. “Ungarnshjælpen”, som DR transmitterede 3 lørdage i træk, blev legendarisk og indbragte 3,3 millioner.

Litteratur:

- Dorte Ellesøe Hansen, Det må aldrig ske igen. – i: *Arbejderhistorie*, december 2013
- Morten Lassen, *Kuppet i Chile*, 2016

Solidaritet med chilenske flygtninge i 1970'erne

Chile var en del af USA's interessesfære, og de sociale reformer den socialistiske samlingsregering forsøgte at gennemføre i 1970'erne, blev på alle måder undergravet. Den chilenske højrefløj udnyttede de ustabile forhold, og den 11. september 1973 blev regeringen styrtet ved et militær-

Øverst:

Et stort antal tyske flygtninge var indkvarteret på de københavnske skoler indtil de kunne flyttes til flygtningelejre. Her forlader flygtningene med deres få ejendele Grundtvigsskolen november 1945.

Nederst:

En flygtning krydser et spor. Mor med spædbarn og bylt på ryggen, 1945.

Litteratur:

- Kirsten Lylloff, Kan lægeløftet gradbøjes, *Historisk Tidsskrift*, årg. 99, nr.1, s.33-67
- Garbi Schmidt, *Nørrebros indvandringshistorie 1885-2010*, 2015
- Henrik Lund, *Flygtninge og indvandrere 1850-1980*, 2008

kup. Præsident Salvador Allende tog sit eget liv, og en junta under general Augusto Pinochet overtog magten. Brutaliteten hvormed kuppet blev gennemført og den bevidste overrumplingsstrategi chokerede omverdenen. Massearrestationer, tortur og henrettelser sendte hurtigt chilenerne på flugt, og samlet forlod en million landet. Omkring 900 børn og voksne chilener kom til Danmark. Den danske offentlighed kendte lidt til Chile allerede, og solidaritetsarbejdet var snart i gang. Chilekomiteen, "Komiteen Salvador Allende" og mange andre grupper stod bag demonstrationer, pengeindsamlinger, handelsboykot og sultestrejker. Regimet sad på magten i 16-17 år, men aktivister fastholdt støtten til det sidste.

Socialdemokratiske pjecer ved valget i 1957, hvor partiet klart benyttede sig af kommunisternes manglende sympati med det ungarske folk og brødnid overfor flygtningene.

Litteratur:

· Henrik Lund,
Flygtninge og indvandrere 1850-1980, 2000
www.leksikon.org
www.dr.dk

Balkankrigen sendte 20.000 bosniske flygtninge til Danmark 1992-95

Efter opløsningen af Jugoslavien erklærede Bosnien sig som selvstændig nation april 1992. Dette blev starten på en borgerkrig, der varede i 3½ år, kostede 100.000 mennesker livet og drev 2 mill. eller halvdelen af befolkningen på flugt. Krigen startede med et angreb på Bosnien fra den serbiske præsident S. Milosevic, der ønskede et Storserbien. Derefter udviklede borgerkrigen sig mellem de 3 befolkningsgrupper i landet: bosniske serbere, bosniske kroater og bosniaker, som fortrinsvis var muslimer. Krigen førte til de værste grusomheder begået i Europa efter 2.verdenskrig. Først i 1995 lykkedes det det internationale samfund at få indgået en fredsaftale. De etniske udrensninger sendte ca. 20.000 bosniske flygtninge til Danmark fra 1992-95. Dette medførte i 1992 vedtagelsen af den såkaldte "jugoslaverlov", der gav flygtningene midlertidig opholdstilladelse, hvilket betød beskyttelse i to år, men dermed ikke ret til at søge asyl. Hensigten var, at flygtningene skulle tilbage, når krigen var slut. Flygtningene blev indkvarteret i Røde Kors centre over hele landet, men uden ret til arbejde, danskundervisning eller skolegang. Flygtningenes situation diskuteres højlydt i offentligheden og Folketinget. Resultatet blev vedtagelse af en lov i 1994, der gav de bosniske flygtninge ret til at søge om permanent opholdstilladelse, og der blev igangsat et særligt integrationsprogram.

TÆND ET LYS FOR HÅBET

TALERE

BENT MELCHIOR OVERRABINER

TINE A. BRØNDUM LO STORKØBENHAVN

JESPER KLEIN

UNDERHOLDNING **MICHAEL WIEHE**

KURT RAVN OG ATLANTISKORET

MØDELEDER **ANDERS OLESEN** BYGGEFAGENES SAMVIRKE

STØT DE BOSNISKE KRIGSFLYGTNINGE

Arr: Initiativgruppen for en human flygtningepolitik v/ LO Storkøbenhavn.

Anbefales af: Socialdemokratiet, SF, Radikale Venstre, CD, Enhedslisten, SAP, LO, FTF, SID, HK København, RBF, SL, PMF, DEF, Byggefagernes Samvirke, DSR-Hovedstaden, AIF, FFF, MS, IND*Sam, DSU, SFU, BUPL, Frit Forum, DUI-Lag og Virke, Korvoj til Bosnien, REBEL, IS, Aldrig mere krig, Flygtninge Under Jorden, Dansk Socialrådgiver Forening

Malin-Corah

FAKKELTOG PÅ RÅDHUSPLADSEN

ONSDAG D. 11. JANUAR 1995 KL. 16.45
HERFRA TIL PEBLINGESØEN MED ANKOMST KL. 18.00

I januar 1995 arrangerede Initiativgruppen for en human flygtningepolitik et fakkeltog på Rådhuspladsen i København. Fakkeltøget blev støttet af en lang række faglige organisationer og centrum-venstrepartierne. Talerne var overrabiner Bent Melchior, Tine Brøndum fra LO Storkøbenhavn og skuespiller Jesper Klein. 7000-8000 deltagere gav deres støtte til de bosniske flygtninge.

Litteratur:

- Niels-Jørgen Nehring, *Og Balkan kom til Danmark*, 2016
- www.folkedrab.dk

Danskere over hele landet viste på mange måder deres solidaritet med bosnierne ved bl.a. at foranstalte tøjindsamlinger og kulturelle arrangementer, ligesom der oprettedes lokale komiteer og foreninger til at hjælpe flygtningene. Nogle arrangerede demonstrationer til støtte for flygtningene, imod den chikane og negativitet flygtningene blev mødt med.

“Kirkeasyl” til irakiske flygtninge i 2009

I 1992 var “kirkeasyl” blevet kendt i forbindelse med en særlig “palæstinenserlov”. Nu blev det igen aktuelt, da 282 irakiske asylansøgere stod foran tvangshjemsendelse i maj 2009. Aftalen, der var indgået med Irak, mødte hård kritik fra FN’s og en lang række organisationers side. Forholdene i landet var alt for usikre. Mens nogle allerede var rejst tilbage, flyttede 15 irakere ind i Vor Frue Kirke med håbet om, at deres sager blev genåbnet. Kort tid efter flyttede de til Brorsons Kirke på Nørrebro, hvor efterhånden omkring 65 børn og voksne var samlet. Et bredt udvalg af danskerne havde stor sympati for irakernes sag. Da po-

STØT IRAKERNE I BRORSONS KIRKE SUPPORT THE IRAQIS IN THE CHURCH

دعم العراقيين في الكنيسة

پشتگیری له عیراقییه کانی که نیسه ده که بین

KIRKEASYL.DK

Det handler om anstændighed
Vi bør ikke sende mennesker tilbage til krig og kaos

Løbeseddel ved demonstration i 2009 fra borgerinitiativet “Kirkeasyl”. Ordet “kirkeasyl”, dette at betragte kirken som et fredhelligt sted, fandtes ikke i dansk ret, men var et levn fra middelalderen. (Kunstner ukendt)

Litteratur:

· Minileksikon
2013: fakta om flygtninge, indvandrere og diskrimination, 2013
www.wikipedia.org

*Med denne DSU
plakat med teksten:
Hvilken politik
byder du uventede
gæster, afslutter vi
dette tema om
flygtninge i Dan-
mark*

litiet i august ryddede kirken og fængslede en række af mændene, samlede der sig en omfattende protestbevægelse. Initiativer som “Borgere for et anstændigt Danmark”, “Bedsteforældre for Asyl” og “Kirkeasyl” så dagens lys, og ord som “medmenneskelighed” og “næstekærlighed” blev en del af retorikken. På årsdagen for politiets aktion havde ca. 20 irakere fra kirken fået politisk asyl i Danmark.

Hermed slutter vi dette tema om flygtninge i Danmark.

Dorte Ellsøe
Hansen
Alegria@oncable.dk

Anette Eklund
Hansen
Anette.Eklund@
gmail.com
Tidl. bibliotekar og
arkivar på Arbejder-
museet og ABA